

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра економічної теорії та економічних методів управління

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково –
педагогічної роботи
Пантелеймонов А. В.

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ІНСТИТУЦІЙНА ЕКОНОМІКА

рівень вищої освіти _____ другий (магістерський) _____

галузь знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки _____

спеціальність _____ 051 Економіка _____

освітня програма _____ Економіка та економічна політика _____

вид дисципліни _____ обов'язкова _____

факультет _____ економічний _____

2018-2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету

“ 22 ” червня 2018 року, протокол № 7

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Яременко О.Л., д.е.н., професор, професор кафедри економічної теорії і економічних методів управління

Програму схвалено на засіданні кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Протокол від “ 01 ” червня 2018 року № 10

Завідувач кафедри економічної теорії та економічних методів управління

_____
(підпис)

Гриценко А. А.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією економічного факультету

Протокол від “ 21 ” червня 2018 року № 9

Голова методичної комісії економічного факультету

_____
(підпис)

Євтушенко В. А.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Інституційна економіка» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Економіка та економічна політика» підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності (напряму) 051 «Економіка»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета - формування у студентів теоретико-методологічної бази для розуміння системи взаємозв'язків у сфері інституційних відносин, а також набуття практичних вмінь і навичок щодо аналізу стану й інституційної системи економіки.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Завдання вивчення дисципліни «Інституційна економіка» полягає у набутті студентами необхідних знань з теорії і практики функціонування інституційної системи економіки, а також вивчення закономірностей механізму функціонування і розвитку економічних інститутів.

1.3. Кількість кредитів - **3 кредити ECTS.**

1.4. Загальна кількість годин – **90 годин.**

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	-й
Семестр	
3-й	-й
Лекції	
18 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
9 год.	год.
Лабораторні заняття	
- год.	год.
Самостійна робота, у тому числі	
63 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати:

- сутність інститутів і функції, які вони виконують в економіці;
- місце інститутів в загальній моделі кругообігу доходів, товарів і ресурсів;
- види сучасних інститутів і їхню характеристику;
- структуру інституційної системи економіки;
- закономірності виникнення та розвитку економічних інститутів та специфіку їхнього прояву в сучасних умовах;
- механізми встановлення інституційної рівноваги в економіці;
- принципи побудови сучасної системи міжнародних інститутів;
- складові інституційних систем та основні види цих систем;
- суть, види, причини інституційних криз та методи боротьби з ними;
- характеристику основних форм та видів інститутів держави в економіці;
- інституційний устрій реального сектору, кредитної та банківської систем;

вміти:

- оцінювати темпи та напрями інституційних змін в економіці;
- відслідковувати динаміку інституційних залежностей з точки зору макроекономічної рівноваги;
- характеризувати величину трансакційного чиннику ;
- аналізувати поточну інформацію про інституційні реформи і прогнозувати їх наслідки для економіки в цілому.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Інститути та інституційні системи

Тема 1. Інститут як поняття економічної науки

Тема 2. Моделі поведінки людини в інституційній економіці

Тема 3 . Інституційна структура економіки

Тема 4. Інституційні системи

Розділ 2. Інституційні форми організації господарчої діяльності

Тема 4. Трансакційні витрати

Тема 5. Теорія прав власності. Теорема Коуза

Тема 6. Економічна теорія організацій

Тема 7. Фірма як економічна організація

Тема 8. Групи інтересів як інституційні інноватори

Тема 9. Інституційні підвалини економічної еволюції

Тема 10. Інституційні механізми перехідних процесів в економіці

Тема 11. Інституційні трактування глобалізації світової економіки

Тема 12. Інституційна система сучасної України: загальне та особливе

3. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Інститути та інституційні системи												
Тема 1. Інститут як поняття економічної науки	6	2	1			3						
Тема 2. Моделі поведінки людини в інституційній економіці	6	2	1			3						
Тема 3. Інституційна структура економіки	4	1				3						
Тема 4. Інституційні системи	4	1				3						
Разом за розділом 1	20	6	2			12						
Розділ 2. Інституційні форми організації господарчої діяльності												
Тема 5. Трансакційні витрати	6	1	1			4						
Тема 6. Теорія прав власності. Теорема Коуза	6	1	1			4						
Тема 7. Економічна теорія організацій	6	1	1			4						
Тема 8. Фірми як економічна організація	6	1				5						
Тема 9. Інституційні підвалини економічної еволюції	6	1	1			4						
Тема 10. Інституційні механізми перехідних процесів в	6	1	1			4						

економіці												
Тема 11. Інституційні трактування глобалізації світової економіки	6	1	1			4						
Тема 12. Інституційна система сучасної України: загальне та особливе	4	1	1			2						
Разом за розділом 2	70	12	7			51						
Усього годин	90	18	9			63						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Інститут як поняття економічної науки	1
2	Інституційні системи	1
3	Трансакційні витрати	2
4	Теорія прав власності. Теорема Коуза	1
5	Інституційні підвалини економічної еволюції	2
6	Інституційні трактування глобалізації світової економіки	1
7	Інституційна система сучасної України: загальне та особливе	1
	Разом	9

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Інституційні системи	16
2	Економічна теорія організацій	16
3	Інституційні підвалини економічної еволюції	16
4	Інституційні трактування глобалізації світової економіки	15
	Разом	63

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені навчальним планом.

7. Методи контролю

Навчальна дисципліна «Інституційна економіка» є складовою циклу професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», має тісні міждисциплінарні зв'язки з такими дисциплінами як «Економічна теорія», «Національна економіка», «Логіка економічного розвитку». Крім того, для успішного засвоєння даної дисципліни студенти повинні мати належний рівень знань та умінь з таких дисциплін як «Політична економія». Методами навчання є лекції, семінарські заняття, самостійна робота студентів.

Контроль рівня знань є невід'ємною складовою навчального процесу. Оцінювання знань студентів з дисципліни «Інституційна економіка» враховує всі види занять, передбачених навчальним планом. Перевірка знань та навичок студентів проводиться за допомогою поточного, проміжного й підсумкового контролю.

Під час вивчення дисципліни «Інституційна економіка» застосовуються наступні методи оцінювання знань:

- поточний контроль здійснюється на практичних заняттях під час рішення задач, розв'язання практичних завдань та кейсів;
- проміжний контроль здійснюється під час усних відповідей студентів.
- підсумковий контроль проводиться за допомогою проведення іспиту.

Результати складання екзамену оцінюються за шкалою балів, еквівалентною чотирибальній шкалі («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінка, еквівалентна «відмінно», виставляється, якщо студент виявив всебічно системні та глибокі знання, в повному обсязі твердо засвоїв весь програмний матеріал, вичерпно та послідовно дав відповіді на всі питання екзаменаційного білета, тісно пов'язує теорію з практикою, показує знання літератури, вміння самостійно аналізувати та тлумачити економічні норми та поняття і застосовувати їх при вирішенні завдань, правильно аргументує висновки, вміє самостійно узагальнювати матеріал і логічно його викладати, не допускаючи помилок.

Оцінка, еквівалентна «добре», виставляється, якщо студент твердо знає програмний матеріал, має навички аналізу та тлумачення економічних норм та понять, логічно відповідає на поставлені питання, не допускає суттєвих помилок.

Оцінка, еквівалентна «задовільно», виставляється, якщо студент засвоїв основний матеріал, але не знає окремих деталей, допускає неточні відповіді та формулювання понять, порушує послідовність у викладенні програмного матеріалу, має прогалини в знаннях.

Оцінка, еквівалентна «незадовільно», виставляється, якщо студент не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки, не володіє навичками застосування економічних норм, які забезпечували б вирішення професійних завдань.

Підсумкова оцінка виводиться за сумою балів, набраних студентом за роботу протягом семестру (з урахуванням самостійної роботи, поточного і проміжного контролю) та за результатами підсумкового контролю (екзамену), що дає змогу оцінити знання студентом усього курсу дисципліни.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання													Контрольна робота	Разом	Екзамен	Сума
Розділ 1				Розділ 2												
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	2				
4	4	4	4	4	2	2	4	4	4	2	2	20	60	40	100	

T1, T2 ... T12 – теми розділів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

Завдання для самостійної роботи

1. Які неформальні інститути (етичного характеру) можна виділити в сучасній господарській практиці в Росії. Наведіть приклад і обґрунтуйте свою відповідь.
2. Наведіть приклади економічних відносин в сучасній господарській практиці, відповідних кожному типу трансакцій по Коммонса.
3. Які типи контрактації найбільш застосовні в господарській практиці. Оцініть (приблизно) як застосування тих чи інших типів контрактів сприяє зниженню (підвищенню) трансакційних витрат.
4. Наведіть приклад економічного інституту та пов'язаної організації, в чому полягає їх дихотомія? Яке місце (роль) вони займають у господарській практиці?
5. Наведіть приклад однієї малої та великої групи (організації), які відіграють

істотну роль в господарському житті. Яке (які) колективне благо виробляє для своїх членів кожна з названих вами груп?

6. Опишіть інституціональний механізм зменшення управлінської слабину у ВАТ. Ефективний або неефективний представлений вами механізм, обґрунтуйте свою відповідь.

7. Наведіть приклади зовнішніх і внутрішніх інститутів. На підставі наведених прикладів, опишіть особливості їх формування в перехідній економіці. Який вплив вони роблять на інституційні зміни.

8. До якого типу інституційних змін Ви б віднесли реформи 90-х років ХХ століття. Обґрунтуйте свою відповідь.

10. Заборони є одним з фундаментальних підстав будь-яких форм соціального порядку, включаючи і ринок. Виходячи з розуміння ринку як єдності трьох умов - свободи вибору для продавців і покупців, конкуренції та рівноважного ціноутворення - сформулюйте п'ять найбільш важливих, на Ваш погляд, заборон, які забезпечують ринковий механізм порядку в економіці.

Варіант відповіді. Заборона обмежень на вільний доступ покупців і продавців на ринок; заборону обмежень на вільний рух і використання інформації; заборону примусу до угоди; заборона монопольної практики, заборона на приватизацію загальних функцій держави, заборона на державне регулювання цін.

11. Чи відповідає принцип необмеженої свободи інформації сутності ринку як такого?

Тести для самоконтролю

1. Згідно Норте причиною інституційних змін є:

- а. взаємодія між інститутами та організаціями
- б. зміна механізмів управління контрактними відносинами
- в. протиріччя відносин влади і контролю
- г. зміни в структурі прав власності.

2. Чи можна застосувати модель SRSM для аналізу ринкової діяльності людини

- а. та
- б. так, якщо взяти передумову про обмеженої раціональності
- в. немає, тому що в ній немає обмежень, а в економіці досліджуються тільки обмежені ресурси
- г. немає, тому що роль людини в ній зумовлена його статусом

3. Конфлікт між інтересами власників та менеджерами поглиблюється через:

- а. асиметрії інформації
- б. жорсткого контролю з боку власника
- в. приятельських відносин між менеджером і власником
- г. немає вірної відповіді

4. Трансакція це:

- а. обмін товарами і специфікація прав власності
- б. відчуження і присвоєння прав власності і свобод, створених суспільством

- в. витрати ведення переговорів
- г. витрати пошуку інформації

5. Теорія суспільного вибору вивчає:

- а. ринки послуг
- б. ринки товарів і послуг
- в. "Політичні ринки"
- г. вірні відповіді а) і в)

6. Передумовами неокласичної теорії не є:

- а. стабільні переваги, які носять ендогенний характер;
- б. раціональний вибір (максимізуючи поведінка);
- в. нерівновагу на макрорівні для забезпечення більш активної діяльності індивідів;
- г. рівновагу на ринку і загальну рівновагу на всіх ринках;

7. У моделі інституційного рівноваги функція трансакційних витрат є:

- а. попитом на інститути
- б. пропозицією інститутів
- в. кривої продуктової трансформації
- г. всі відповіді не вірні

8. Що не відноситься до розмивання прав власності:

- а. обмеження держави на вільний продаж землі
- б. добровільне делегування частини правомочностей
- в. обмеження держави на підприємства забруднюють навколишнє середовище
- г. придбання прав власності, пов'язане з порушенням законодавства в ході приватизації

9. Які види витрат не включаються до трансакційні витрати

- а. витрати контролю виконання контракту
- б. витрати пошуку інформації
- в. транспортні витрати
- г. витрати експлуатації економічної системи

10. Специфікація прав власності означає:

- а. визначення законних шляхів передачі власності
- б. виключення інших суб'єктів з вільного доступу до ресурсу
- в. визначення об'єкта власності
- г. визначення суб'єкта власності

11. Яке з тверджень відноситься до слабкої формі реалізації своїх інтересів,:

- а. в економіці планові завдання в централізованому порядку виконуються функціонерами, які повністю ідентифікують себе з поставленими перед ними глобальними завданнями

- б. підприємці виконують вимоги податкової інспекції щодо організації обліку
- в. індивіди дотримуються правил, спонтанно сформувалися в ході економічної еволюції
- г. торговець продає товар, приховуючи його справжні споживчі якості

12. Застосування товарних знаків і ярликів служить для зниження:

- а. витрат пошуку інформації
- б. витрат вимірювання
- в. витрат масштабу
- м. витрат специфікації і захисту прав власності

13. Згідно з М. Олсона поєднання загальних та індивідуальних інтересів порівнянно з ринком:

- а. монополії
- б. олігополії
- в. монополістичної конкуренції
- г. досконалої конкуренції

14. Прикладом адхократії може служити організація з переважанням:

- а. техноструктури
- б. складною, що змінюється технології
- в. низького ступеня складності
- г. персоналу матеріально-технічного постачання

15. Вперше поняття організації як економічного феномена було використано для побудови своєї теоретичної концепції:

- а. М. Вебером
- б. А. Маршаллом
- в. Д. Кейнсом
- г. К. Марксом

16. У класифікації Вільямсона використовуються дві основні моделі раціональної поведінки:

- а. раціональність і проходження своїм інтересам
- б. раціональність та ірраціональність
- в. насправді їх три
- г. ірраціональність і проходження інтересам групи

17. Позначте правильне твердження:

- а. старий інституціоналізм піддав критиці положення, що становлять "жорстке ядро неокласики";
- б. неоінституціоналізм піддав критиці положення, що становлять "жорстке ядро неокласики";
- в. ніхто і ніколи не піддавав критиці положення, що становлять "жорстке ядро неокласики";

г. поняття "жорстке ядро неокласики" не відомо економічній науці

18. Ви уклали зі своїм другом парі, закликавши в свідки вашого спільного знайомого, який відомий вам обом своєї неупередженістю. Який тип контракту ви уклали:

- а. класичний
- б. неокласичний
- в. отношенческом
- г. таке парі не можна вважати контрактом

19. Хто з наведених економістів не є представником «Нової інституціональної економіки»

- а. Г. Коуз
- б. Г. Саймон
- в. О. Вільямсон
- г. Л. Тевено

20. В якій з перерахованих трансакцій однією з характерних ознак є непродуктивності обміну

- а. трансакція раціонування
- б. трансакція управління
- в. трансакція угоди

21. Яке з наведених визначень не є визначенням інституту:

- а. сукупність ролей і статусів, призначена для задоволення певної потреби
- б. об'єднання громадян для захисту спільних інтересів
- в. прийнята в даний час система суспільного життя
- г. колективна дія з контролю, звільнення та розширенню індивідуальної дії

22. Під опортуністичних поведінкою розуміють:

- а. невиконання наказу начальника
- б. слідування своїм інтересам шляхом кооперації з колективом підприємців
- в. ненавмисне розголошення комерційної таємниці
- г. відмова власника специфічного фактора виробництва виконувати свої функції без підвищення оплати

23. Які поведінкові передумови є найбільш важливими для можливості укладення отношенческом контракту:

- а. опортуністична поведінка
- б. раціональність (максимізація)
- в. довіра, що виключає опортуністична поведінка
- г. послух (слабка форма реалізації своїх інтересів,)

24. Які інститути є найважливішими в ринковій економіці в трактуванні О. Уільямсона:

- а. власність, господарська етика, фірми
- б. держава, профспілки, парламент
- в. фірми, ринки, отношенческом контрактація
- г. класична, неокласична та отношенческом контрактації

25.3 точки зору концепції «національних продуктивних сил» Ф. Ліста, які чинники і аспекти Ви б виділили в сучасній Україні в якості реальних і потенційних джерел економічного розвитку:

- А) сучасна правова система України;
- Б) державний устрій;
- В) національна система освіти;
- Г) система релігійних та етичних норм;
- Д) система наукових і науково-дослідних установ;
- Е) національна банківська та фінансова система.

26. Поняття «правовий інститут» та «економічна функція» є:

- А) тотожними;
- Б) пересічними;
- В) абсолютно незбіжними;
- Г) пов'язаними більш складною генетичної зв'язком.

27. Гроші є:

- А) Інститутом;
- Б) Функціональним комплексом;
- В) Інституційно-функціональним комплексом.
- Д) Категорією, яка не може бути описана в рамках антиномії «інститут-функція».

28. Вираз: «Гроші - це те, що вони виконують» відображає:

- А) Переважно функціональний підхід;
- Б) Інституційний підхід;
- В) Історичний підхід;
- Г) Інституційно-функціональний підхід.

29. Обмеженість методу сходження від абстрактного до конкретного в дослідженні перехідної економіки є:

- А) Початкової і непереборний;
- Б) притаманні лише окремим стадіям розвитку економічної науки;
- В) свідчить про кризовий стан науки;
- Г) свідчить про нестабільний стан об'єкта дослідження.

30. Люди вчиняють не найбільш вигідним, а найбільш законним чи звичним чином:

- а) Завжди;
- б) іноді;
- в) найчастіше;

г) ніколи.

31. Вибір між вигідним і законним робить рівень корисності споживача:

- А) більш високим;
- Б) нижчими;
- В) не змінює його;
- Д) можливі варіанти А чи Б.

32. У міру зростання зрілості правового інституту ступінь його адекватності раціональному вибору:

- а) зростає;
- б) не змінюється;
- в) зменшується;
- г) можливі варіанти А, Б або В.

33. Парадокс конституційного вибору Дж. Б'юкенена:

- А) ілюструє необхідність інституціонального підходу в нестабільних станах економіки;
- Б) показує незастосовність інституційного підходу в нестабільних станах економіки;
- В) розкриває механізм інституційного генези та розвитку;
- Г) доводить неможливість раціонального пояснення виникнення інституціональної системи.

34. Процес інституціоналізації починається коли:

- А) ймовірність інституційного поведінки не нижче ймовірності будь-якої іншої форми поведінки;
- Б) ймовірність інституційного поведінки не вище ймовірності будь-якої іншої форми поведінки;
- В) ймовірність інституційного поведінки вище ймовірності будь-якої іншої форми поведінки.

35. Класична теорія рівноваги споживача може бути реалізована:

- А) у будь-якій ситуації з обмеженими ресурсами;
- Б) у ситуації, де обмеженими є ресурси, пов'язані з конкуренцією між суб'єктами;
- В) в ситуації, де забезпечено умову повноти інформації;
- Г) у ситуації, де діє більш-менш стабільна інституційна система.

36. Бюрократичні преференції - це:

- а) переваги та обмеження, джерелом яких є неформальні посадові повноваження державних службовців;
- б) винагорода, яку отримує державний службовець за виконання лобістської діяльності;
- в) особливий вид державної управлінської діяльності, пов'язаний з компенсацією

«провалів ринку»;

г) особливий метод розподілу повноважень всередині державного апарату.

37. Принцип незворотності соціально-економічної еволюції сформульовано:

а) Т. Вебленом;

б) М. Д. Кондратьєвим;

в) У. Мітчелом;

г) І. Пригожиним;

в) Дж. Гелбрейт.

38. Дослідження парадоксу конституційного вибору Дж. Б'юкенена є основою для розуміння:

а) механізму генезису правових інститутів;

б) механізму взаємодії соціальної та технологічної сторін економіки;

в) причин багато варіантності інституційного розвитку;

г) цілей і завдань переходу до соціального ринкового господарства і правової держави;

д) конфліктної природи процесу еволюції.

39. Формула ілюструє:

а) неможливість миттєвої інституціоналізації;

б) можливість еволюційного переходу до нового інституційного якості;

в) можливість катастрофічних стрибків у ході інституційної еволюції;

г) альтернативний характер інституційного розвитку суспільства.

40. Ризики і невизначеність, пов'язані з реалізацією ринкової спеціалізації:

а) не залежать від трансакційних витрат;

б) є фактором їх зростання;

в) ведуть до зниження трансакційних витрат;

г) є непрямым вираженням рівня трансакційних витрат.

14. Рекомендована література

Основна література

1. Авдашева С.Б., Розанова Н.М. Теория организации отраслевых рынков М., 1998. С. 15-16.
2. Автономов В.С. Модель человека в экономической науке. СПб. 1998.
3. Белокрылова О.С., Бережной И.В., Вольчик В.В. Эволюция институциональных ограничений в экономике. Ростов н/Д: Изд-во Рост. ун-та, 2003.
4. Белокрылова О.С., Вольчик В.В., Мурадов А.А. Институциональные особенности распределения доходов в переходной экономике. Ростов-на-Дону: Изд-во Рост. ун-та. 2000.
5. Брунер К. Представление о человеке и концепция социума: два подхода к пониманию общества // THESIS. Т.1. Вып.3. 1993.

6. Будон Г. Место беспорядка. Критика теорий социального изменения. М., 1998.
7. Веблен Т. Теория праздного класса. М., 1994.
8. Вольчик В.В. Курс лекций по институциональной экономике. Ростов-на-Дону: Изд-во РГУ, 2000. Лекция 1.
9. Вольчик В.В. Курс лекций по институциональной экономике. Ростов-на-Дону: Изд-во РГУ, 2000. Лекция 3.
10. Вольчик В.В. Курс лекций по институциональной экономике. Ростов-на-Дону: Изд-во РГУ, 2000. Лекции 4,6.
11. Вольчик В.В. Курс лекций по институциональной экономике. Ростов-на-Дону: Изд-во РГУ, 2000.
12. Вольчик В.В. Эффективность рыночного процесса и эволюция институтов // Известия вузов Северо-Кавказский регион. Общественные науки. 2002. №4.
13. Гидденс Э. Социология. М., 1999.
14. Демсец Х. Еще раз о теории фирмы / Природа фирмы. М.: Дело, 2001.
15. Капелюшников Г.И. Экономическая теория прав собственности. М., 1990.
16. Кирцнер И. Конкуренция и предпринимательство. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001.
17. Клейнер Г. Системная парадигма и теория предприятия // Вопросы экономики. 2002. № 10.
18. Козловски П. Общество и государство. Неизбежный дуализм. М.: Республика, 1999.
19. Коуз Г. Природа фирмы // Фирма, рынок и право. М., 1993.
20. Малахов С. В защиту либерализма (к вопросу о равновесии трансакционных издержек и издержек коллективного действия) // Вопросы экономики. 1998. №8.
21. Мастен С. Правовая основа фирмы / Природа фирмы. М.: Дело, 2001.
22. Махлуп Ф. Теории фирмы: маржиналистские, бихевиористские и управленческие / Теория фирмы. СПб.: Экономическая школа, 1995.
23. Менар К. Экономика организаций. - М.: ИНФРА-М, 1996.
24. Милгром П., Робертс Дж. Экономика, организация и менеджмент. СПб., 1999. Т.2. Ч. VII.
25. Норт Д. Вклад неинституционализма в понимание проблем переходной экономики // <http://ie.boom.ru/Referat/North.htm>
26. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. М., 1997.
27. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. М., 1997. С. 97-137.
28. Норт Д. Институциональные изменения: рамки анализа. // Вопросы экономики. 1997. №3.
29. Норт Д. Пять тезисов об институциональных изменениях // Квартальный бюллетень клуба экономистов. 2000. Вып. 4.
30. Олейник А. Н. Институциональная экономика: Учебно-методическое пособие. // Вопросы экономики. 1999. №7.

- 31.Олсон М. Возвышение и упадок народов. Экономический рост, стагфляция и социальный склероз. Новосибирск, 1998.
- 32.Олсон М. Логика коллективных действий. М., 1995.
- 33.Олсон М. Рассредоточение власти и общество в переходный период. Лекарства от коррупции, распада и замедления экономического роста // Экономика и математические методы. 1995. Вып.4.
- 34.Полтерович В.М. Институциональные ловушки и экономические реформы // Экономика и математические методы. Т.35. 1999. №2.
- 35.Полтерович В.М. Трансплантация экономических институтов // Экономическая наука современной России. 2001. №3.
- 36.Розанова Н. Эволюция взглядов на природу фирмы в западной экономической науке // Вопросы экономики. 2002. № 1.
- 37.Саймон Г. Рациональность как процесс и продукт мышления // THESIS Вып.3. 1993.
- 38.Саймон Г. Теория принятия решений в экономической теории и науке о поведении // Вехи экономической мысли. Теория потребительского поведения и спроса. Т.1. Под ред. В.М.Гальперина.- СПб.: Экономическая школа. 1999.
- 39.Тамбовцев В.Л. Институциональные изменения в российской экономике // Общественные науки и современность. 1999. №4.
- 40.Тамбовцев В.Л. Институциональный рынок как механизм институциональных изменений // Общественные науки и современность. 2001. №5.
- 41.Уильямсон О. Поведенческие предпосылки современного экономического анализа // THESIS. Т.1. Вып.3. 1993.
- 42.Уильямсон О. Экономические институты капитализма. СПб., 1996.
- 43.Хайек Ф. А. Пагубная самонадеянность. М., 1992.
- 44.Харт О. Неполные контракты и теория фирмы / Природа фирмы. М.: Дело, 2001.
- 45.Шаститко А. Е. Неинституциональная экономическая теория. М., 1999. С.411-421.
- 46.Шаститко А.Е. Новая институциональная экономическая теория. М., 2002. Гл. 6,7.
- 47.Швери Г. Теория рационального выбора: универсальное средство или экономический империализм? // Вопросы экономики. 1997. №7.
- 48.Шумпетер Й. Теория экономического развития. М.: Прогресс, 1982.
- 49.Эггертссон Т. Экономическое поведение и институты. М.: Дело, 2001.

Допоміжна література

- 50.Demsetz H. The Firm in Economic Theory: A Quiet Revolution. American Economic Review, 1997, vol. 87, No 2, pp. 426-429.
- 51.Hodgson, Geoffrey M. The hidden persuaders: institutions and individuals in economic theory. Cambridge Journal of Economics 2003, 159-175.

52. Martin C. McGuire, Mancur Olson, Jr. The Economics of Autocracy and Majority Rule: The Invisible Hand and the Use of Force // Journal of Economic Literature. Vol. 34. № 1. (Mar. 1996). Pp. 72-96.
53. Olson, Mancur jr. The Devolution of the Nordic and Teutonic Economies // The American Economic Review, Vol. 85, № 2; Papers and Proceedings of the Hundredth and Seventh Annual Meeting of the American Economic Association Washington, DC, January 6-8, 1995. (May. 1995). Pp. 22-27.

15. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. <http://www.ie.boom.ru/>
2. <http://institutional.narod.ru/>
3. http://dialogs.org.ua/crossroad_full.php?m_id=10351
4. <http://www.econline.h1.ru/theorruinstitut.htm>